

Әбідін З.А.
**Араб тіліндегі кірме
неологизмдер,
олардың игерілуі**

Ғылым мен техниканың дамуы, өмірге жаңа технологиялардың ену қарқыны, халықтар мен мәдениеттер арасындағы қатынастардың кеңеюі жаңа ұғымдар мен олардың тілдегі атауын тудыратыны белгілі. Басқа да тілдер сияқты қазіргі заманғы араб тілінің сөздік қоры неологизмдермен толығуда. Бұл құбылыс күнделікті өмірде, БАҚ құралдарында және араб тіліндегі кез-келген ғылым саласына тән терминдер жүйесінде көрінеді.

Мақалада араб тіліне басқа тілдерден енген неологизмдер, олардың игерілуі мен ассимиляциялану жайы қарастырылады.

Түйін сөздер: араб тілі, неологизмдер, ассимиляциялану.

Abidin Z.A.
**Borrowed neologisms in arabic
language and their adaptation**

With the development of science, the pervasion of new technologies in daily life and the expansion of multilateral relations with other people and cultures, new concepts and titles appear in the language. Vocabulary of modern Arabic, like every other language, is updated with new foreign words – neologisms. This phenomenon takes place in everyday life, in the media and in the Arab scientific terminology.

This article reviews the lexical borrowings and neologisms in Arabic language also their degrees of adaptation and assimilation.

Key words: arabic, borrowed, neologism, assimilation.

Абидин З.А.
**Неологизмы-заимствования в
арабском языке и их освоение**

В связи с развитием науки и техники, проникновением новых технологий в жизнь, расширением разносторонних отношений с другими народами и культурами в языке появляются новые понятия и их названия. Словарный запас современного арабского языка, как и других языков, пополняется новыми словами – неологизмами. Это явление наблюдается в повседневной жизни, в СМИ и в арабской научной терминологии.

В статье рассматриваются иноязычные неологизмы в современном арабском языке и уровень их адаптации.

Ключевые слова: арабский язык, заимствования, неологизмы, ассимиляция.

АРАБ ТІЛІНДЕГІ КІРМЕ НЕОЛОГИЗМДЕР, ОЛАРДЫҢ ИГЕРІЛУІ

Қазіргі заманғы кез-келген тілдің бөтен тілдерден сөздер қабылдау арқылы сөздік қорын толықтыру үдерісі бұрын-соңды болмаған жылдамдықпен және жан-жақты жүзеге асып отыр. Сөздік қордың баюы арқылы тілдің өміршеңдік қабілетінің де артуы байқалады. Мұны бүгінде әлемдік тілдерге айналып отырған тілдердің даму қарқынынан, олардың сөздік қорының толығу үдерісінен көруге болады. Басқа да тілдер сияқты араб тілінің сөздік қоры да жаңа ұғымдарға қатысты жаңа сөздермен – неологизмдермен толығуда, тарихы өте ерте замандарда басталған бұл үдеріс қазір де үздіксіз жалғасуда.

«Неологизмдер» [neos – жаңа+logos – сөз] – қандай да болмасын бір тілде белгілі бір уақыт кезеңінде пайда болған сөздер, сөз мағыналары немесе сөз тіркестері, не болмаса, қандай бір мәтінде, сөз арасында бір рет қолданылған (окказионализмдер) сөздер» [6, 331 б.].

«Неологизмдер» термині тіл тарихында белгілі бір кезеңдерге қатысты сөздік қордың жаңа сөздермен толығу, баю жағдайын сипаттауда қолданылады. Неологизмдер тілдің байырғы сөздерінің жаңа ұғымды білдіру мақсатында қолданылуынан пайда болады немесе жаңа реалийлерді білдіру үшін басқа тілдерден ауысып келеді. Жаңа сөз кең ауқымда қолданыла бастаған соң, ол неологизм болудан қалады. Кез келген тілде «жаңадан пайда болған неологизмдерден бөлек, «қатыстық неологизмдер», «кірігу неологизмдері (неологизмы вхождения)» бар, мұндай неологизмдер тілдік ішкі ауысулар, яғни сөздің бір тілдік саладан басқасына көшуінен, не болмаса бұрыннан бар сөздердің актуалдануынан (актуализация), калька және аударма арқылы жасалады немесе сөздердің басқа тілдерден ауысуы нәтижесінде пайда болады» [6, 331 б.].

Қазіргі араб тілінде неологизмдер жасаудың аталған әдістері кездеседі. Араб тіліндегі неологизмдер туралы айтқанда, олардың тілде пайда болу кезеңдеріне және территориялық қолданыс аясына байланысты топтастыруға болады. 20-дан астам елдің мемлекеттің тілі болып отырған араб тіліндегі неологизмдер мәселесінің, бұл тақырыпты зерттеудің өзіндік ерекшеліктері мен қиындықтары бар. Қиындықтар ең алдымен араб әдеби тілімен қатар, жергілікті диалектілерге, сондай-ақ оларға ықпал етіп отырған тілдер мен қарым-қатынас жасап отырған

елдер мен халықтардың да сан алуандығы. Жаңа заманда араб әдеби тіліне кірме неологизм сөздердің енуі мәдени, саяси және экономикалық қарым-қатынас жасап отырған көршілес еуропа елдеріне, ол елдердің тілдеріне байланысты болды. Солтүстік Африка – Магриб елдерінде және Сирия мен Ливанда француз, Ливияда итальян, Египетте және Иракта, Шығанақ елдерінің бір-қатарында соңғы ширек ғасырда ағылшын тілінің әсері, олардан жаңа кірме сөздердің енуі көптеп байқалды, бұл елдердің бірінде неологизм болудан қалған сөз екінші бір елдің өкілі – араб үшін жаңа сөз болып қала береді. Сондықтан араб тіліндегі неологизмдер туралы айтқанда тілде пайда болған жаңа лексикалық бірліктердің аумақтық қолданыс аясын, белгілі бір уақыт шегін бөліп қарастыру да қиындық келтіреді.

В.М. Белкин араб тіліне басқа тілдерден енген сөздерді екі кезеңге – классикалық және қазіргі заманғы – деп бөліп қарастырады [2, 100-110 бб.].

Әл-Азһар университетінің лингвист-ғалымдары (Каир, Египет) И. ас-Саииди, А.әл-Холи [7, 101 б.] араб тіліне кірме сөздердің енуіне негізгі 4 себепті атап көрсетеді, олар: мәдениетаралық байланыс, қажеттілік, көпшілік халықтың ол сөздерді оңай қоладануы және сол көпшіліктің қалауы.

Тілге кірме сөздердің ену аспектілерін зерттеген С.В. Гринев [4, 101 б.] ондай сөздердің тілге ену себептерін – экстралингвистік (экстра-тілдік) және лингвистік (тілдік) – деп үлкен екі топта қарастырады. Экстралингвистік себептері мынадай жағдайлардан туындайды: бір тілдің екіншісіне мәдени ықпалы, елдің түрлі тілдермен ауызекі және жазбаша түрде байланыстарының болуы, тарихи тұрғыдан жаңа сөздерді қабылдауға, қолдануға әуестенуші белгілі бір әлеуметтік топтардың пайда болуы т.б. Лингвистік себептері – тілде жаңа ұғымды білдіруге балама сөздің болмауы, жаңа ұғымға қатысты тілде оны сипаттаушы тіркестің орнына кірме бір ғана сөзді қолданудың оңтайлығы, омонимдерді немесе көпмағыналы сөзді қолдануды қаламау (полисемиядан қашу), жаңа туынды термин жасаудың қиындығы т.б.

Ақпараттық технологиялар саласындағы терминдердің жасалуында семантикалық әдіс өнімді әдістер қатарында, яғни тілдегі бар сөздің жаңа ұғымға қатысты мағынаға ие болуы, мұндай жағдайда бұрынғы мағынасы да қатар жүреді. *Лексикалық-семантикалық* әдісте жалпы қолданыстағы сөз мағынасының *метафоралық* ауысуы жиі қолданылатыны байқалады, бұл туралы

В.Н. Прохорова «метафоралық ауысу бір немесе бірнеше белгі ұқсастығынан болатынын айтса, С.В. Гринев «бастапқыда ол – аталып отырған нысандардың сыртқы ұқсастығына қатысты болса, соңынан атқаратын қызмет ұқсастығына байланысты болатынын көрсетеді [3, 88-89 бб.]. С.В. Гринев мұны «сөздің терминденуі» (терминологизация слова) [3, 130 б.], яғни тілде бар сөзден немесе жалпы қолданыс лексикасынан ауысу арқылы қалыптасқан кірме термин ретінде қарастыруды ұсынады. Алайда әдеби тілдің жалпы қолданыс жүйесінде де, терминдер жүйесінде де қызмет атқара алатын мұндай сөздерді терминтанушы ғалым В.П. Даниленко жалпы қолданыс лексикасынан ауысқан сөздерді кірме терминдер деп санамауды ұсынады, басқаша айтқанда, олар сапалық жағынан ерекшеленетін «сөз» бен «термин ретінде екі түрлі қызмет атқара алатынына жүгінеді [3, 130 б.].

Басқа да әлемдік тілдер сияқты қазіргі араб тілінде тілдің ішкі мүмкіндіктері арқылы жаңа сөздердің пайда болу үдерісі жалғасуда. Бұл үдеріс күнделікті тұрмыстық лексикамен қатар кез келген ғылым саласындағы терминдер жүйесінен, ақпараттық технологиялар, интернет желісі т.б. салаларда анық көрінеді. Мысалы: **'aulamah** – **жаһандану**; **bi'yūyah** – **экология, экологиялық**; **himaiyah al-bi'ah**; **qanauah faḍa'iya** – **спутниктік арналар** т.б; бұл сөздер – **'alam** – **ғалам, әлем**; **bi'ah** – **қоршаған орта**; сөздерімен түбірлес жаңадан пайда болған сөздер, ал соңғысы – **qanauah faḍa'iya** – **спутниктік арналар** жаңа ұғымға қатысты калька әдісімен жасалған сөз. Мұндай сөздер кейбір араб елдерінде бастау тілдегі сөзбен синонимдік қатар құрайды. Мысалы: **'aulama** = **chlubaliyy**; **bi'yūyah** = **ikulgūyah**; Сонымен қатар, тілде бұрыннан бар сөздердің жаңа ұғымдар мен заттарға қатысты қолданылу үдерісі де үздіксіз жүретін құбылыс. Мысалы, **gassalah** – **кір жуғыш (машина)**, **nassahah** – **көшірме – ксерокс т.б.** сөздері бұрын осы әрекетті орындайтын адамға, мекенге байланысты қолданылған болса, қазір жаңа мағынада қолданыс тауып отыр.

Қазіргі заманғы араб тілі сөздік қорының толығу үдерісі түрлі кезеңдерде қоғамда, әлемде орын алған оқиғаларға, ғылым мен техниканың түрлі салаларындағы ұғымдарға, жаңа технологиялармен байланысты басқа тілдерден енген жаңа сөздердің тікелей (калька) тәржімасы арқылы, терминдер және күнделікті тұрмысқа қатысты түрлі тілдерден енген неологизмдер мен интернационал сөздердің есебінен жалғасуда. Олар қазіргі араб тілінде көптеп кездеседі, кей-

бірі арабша баламаларымен қатар синоним түрінде, кейбірі баламасыз қолданылады. Оларды мынадай топтарда қарастыруға болады:

1. Араб тілінің ішкі флексия заңдылықтарына сай жасалған немесе байырғы сөздердің жаңа ұғымдарға қатысты қолданылуы нәтижесінде тілде ХХ ғасырда қоғамдық-саяси лексика қатарында мына сөздер пайда болды: **ra'cmaliiah** – капитализм, **'isti'yumariiyah** – империализм; **umamiiah** – интернационализм, **'ishtirakiiah** – социализм, **shuiu'yiih** – коммунизм, **al-iyaminiuna** – оңшылдар, **al-iyasariuna** – солшылдар, **saurah** – революция, **mufakkiruna** – интеллигенция, **hukm zatii** – автономия, **siiqat** – егемендік, **qimma** – саммит; т.б. Мұндай сөздердің неологизмдер қатарында болуы ұзақ емес, өйткені олар тілдің өзіне тән лексикалық бірліктерден, сол тілдің заңдылықтарына сай жасалғандықтан да, кең қолданыс табады, олар сөзжасам ережелеріне оңай бейімделеді, толық игеріледі де, нәтижесінде тілдің даму жолындағы табиғи құбылыс ретінде көрінеді.

Осы қатарда мәдениет, оқу-білім саласындағы мына сөздерді – **'ibtida'iiyah** – бастауыш мектеп, **sanawiiyah** – орта мектеп, **at-ta'lim al-'alii** – жоғары білім, **madrasah 'ulii** – жоғарғы мектеп (ЖОО), **dirasah 'ulii** – аспирантура, **masrahiiah** – пьесса, **al-fannu-l-masrahi** – драматургия т.б. айтуға болады. Бұл сөздердің бірқатары бастау тілдегі сөзбен синонимдік қатар құрайды. Мысалы: **'isti'yumariiyah** = **'imbariialiyyah** – империализм; **mufakkiruna** = **'intaligansiiyah** – интеллигенция; **taharruriiyah** = **libiraliyyah** – либерализм.

Кірме неологизмдердің игерілуі ұзақ жүретін үдеріс екенін көреміз. Бастау тілдегі (язык-источник) нұсқасының арабша дыбысталуы арқылы қолданыс тапқан неологизмдердің басым көпшілігі қазіргі араб тілінде кең қолданылып отырғанына қарамастан, сөзжасам жүйесінде өнімді бола қоймаған, жартылай игерілген.

Мысалы: қоғамдық-саяси лексика: **'autuqratiyyah** – авторитаризм – авторитарлық; **bragmatiyyah** – прагматизм; **libiraliyyah** – либерализм; **fashiiyah** – фашизм; **al-kungiris** – конгресс, **al-marksiya** – марксизм, **al-lininiya** – ленинизм, **birulitariya** – пролетариат, **diktatura** – диктатура, **diktatur** – диктатор; **diktatura al-birulitariya** – пролетариат диктатурасы т.б; оқу-білім, мәдениет саласында: **lisiiah** – лицей, **bakalawrius**, **bakalawriya** – бакалавр, **magistir (-ii)** – магистр(-лік), **dukturah** – доктор(-лық), **musiq** – музыка, **ubira** – опера, **baliiah** – балет, **diramah** – драма тәрізді сөздердің кейбірі ғана

араб тілінің сөз түрлендіруші қосымшаларын – қатыстық сын есімнің – **iiyun**; дерексіз есімнің (абстракт) – **iiyah** немесе көптік мәнді қосымшалар қабылдауы мүмкін. Бұл сөздер дыбыстық тұрғыдан біршама игерілгенімен, араб тілінің сөзжасам жүйесінде өнімді бола қоймаған. Бұл олардың толықтай игерілмегенін көрсетеді.

Кірме неологизмдер қатарында интернационал сөздердің үлес салмағы да айтарлықтай. Бұл құбылыс қазіргі жаһандану дәуірінде айрықша қарқынды өріс алып отыр. Оларды бірнеше топта қарастыруға болады:

1) Қоғамдық-әлеуметтік лексика, саясат және экономикада қолданылатын интернационал сөздер, терминдер араб тілінің сөздік қорын үздіксіз толықтыруда: Мысалы: **dimuqratiyya** – демократия; **autukratiyya** – авторитаризм – авторитарлық; **tiknukratiyya** – технократия; **bragmatiyya** – прагматизм; **liberaliyya** – либерализм; **stratiyya** – стратегия; **barlaman** – парламент; **sikritir** – секретарь; **basbur** – паспорт, төлқұжат; **bank (bunck)** – банк; **intirbul** – интерпол; **bulis** – полиция; **gandarmah** – жандармерия; **mafia** – мафия; **harmuniyya** – гармония, үйлесім; **burjuwaziiyah** – буржуазия; **ukaziun** – указ, жарлық;

2) Ғылым-білімге қатысты сөздер, олардың салаларының атаулары, қатынас құралдары және ақпараттық технологиялар: **biulujiya** – биология; **an'crubulugiya** – антропология; **itnulugiyya** – этнология; **igiptulugiyya** – египтология; **jiulujiya** – геология; **fiziya** – физика; **kimiya** – химия; **al-mikanika** – механика; **tihnulugiyya** – технология; **automatikii** – автоматты, **tilifi-ziiun** – телевизия; **tilfaz** – теледидар; **tilifun-telefon**; **tiligraf** – телеграф; **radiu** – радио; **mitru** – метро; **bas** – **utubus** – автобус; **turulibus** – троллейбус; **fidiu** – видео; **radar** – радар; **rubut** – робот; **uzun** – азон қабаты; **faks** – факс; **al-mubail** – ұялы телефон (мобильді тел.).

3) оқу-білім, мәдениет саласындағы неологизмдер: **bakaluria** – бакалавр; **majistir** – магистр; **dukturah** – докторлық (ғылыми дәреже); **diblum** – диплом; **sikritir** – хатшы, секретарь; **jurnal (jurnalah, jaranil)** журнал (-дар), **arshiv** – архив; **film** – фильм; **sinema** – кино; **jantilman** – джентельмен; **muda** – мода;

4) дипломатия, халықаралық қатынастар саласындағы неологизмдер қатарын халықаралық терминдер де толықтырып отыр. Мысалы: **diblumasiyun** – дипломат; **diblumasiiyah** – дипломатия, дипломатиялық; **qunsul** – консул; **qunsuliiyah** – консулдық; **fitu** – вето; **brutukul** – протокол; **itikit** – этикет; т.б. [5, 8-9 бб.].

5) сан есімдер: **miliun – maljain – миллион (миллиондар); miliar – miliarat – миллиард (миллиардтар);**

6) ұзындық және салмақ өлшемдерінің бірлік атаулары: **kiilu – kiila – кило; kiilugram – килограмм; gram – jram – грамм; tunn – тонна; mitru (amtar) – метр (метрлер); kiylumitru – километр (шақырым); miil – amiyal – милл (миллдер) т.б.**

7) медицина және денсаулық сақтау саласындағы халықаралық сөздер, терминдер: **duktur – доктор, дәрігер; рентген – runtjiin; laizar – лазер; jiniyun – ген, гендік; gips – гипс; AIDS – спид; т.б.**

8) ақша бірліктерінің атаулары: **gineh – gu-payh – (ағылшын – guinea) египет фунты; dinar (латын тілінде denarius); lirah – (итальян) Сирия, Ливанда ақша бірлігі; qirsh – (немісше Groschen); dirham – (грек – drachma), iyuro (euro) – евро, dullar – dullarat- доллар (-лар); rubl – rublah;**

9) спорт саласындағы халықаралық сөздер: **gulf – гольф; tinnis – теннис; т.б.**

Григориан күнтізбесіндегі ай аттары араб тіліндегі неологизмдерге жата ма? Мысалы: **yanayiru – kanunu-l-awwalu; fibrayiru – shub-batu; marisu – azaru; abrilu – nisanu;** т.б. Ай аттарының европалық нұсқаларының араб елдерінде қолданылу аясы мен жиілігі де әртүрлі, олар зайырлы араб елдерінде кең қолданысқа ие болғанымен, кейбір араб елдерінде сириялық баламалары басымдыққа ие, ал енді бірінде мұсылмандық ай күнтізбесі бойынша атауы жиі қолданылады. Европалық григориан күнтізбесіндегі ай аттары араб тілі және оның өкілдері үшін толық игерілген сөздер ме? Бұл – басы ашық тақырыптардың бірі.

Қазіргі араб әдеби тіліне өзге тілдерден, оның ішінде ағылшын тілі арқылы жаңа сөздердің ену үдерісін әсіресе, күнделікті өмірге дендеп еніп отырған компьютер және компьютерлік технологияларға, интернетке қатысты сөздік қордың, терминдердің жасалуы мен қалыптасуынан көруге болады. Бұл саладағы терминдер жүйесінде ағылшын тілінің басым ықпалының лингвистикалық себептермен қатар экстралингвистикалық жағы да бар, атап айтқанда араб мамандардың ағылшын тілді елдерде білім алуы, елдеріне оралған соң да ол тілді қолдануға талпыныстары ақпараттық технологиялар саласының терминдер жүйесіне кірме терминдердің, сөздердің дендеп енуін қамтамасыз етіп отыр. Аталған саладағы кірме неологизмдердің басым бөлігі ағылшын тілі (оның америкалық нұсқасы) арқылы неме-

се осы тілдің аралық болуы арқылы өзге де тілдерден еніп отырғаны анық байқалады. Мысалы: **kumbiutur – kumbiuturat – компьютер (-лер); iliktruniun – электрондық; intirnit – интернет, ғаламтор; shabakah intirnit – интернет желісі; haker – хакер; al-shifra – шифр; al-kud – код; al-flasha – флэш; laptop – ноутбук; maus – тінтуір, тышқан; iimaail – e-mail; firus-firusat – вирус (-тар) scanner – сканер; brintar – принтер, т.б.**

Кірме неологизмдердің тілдің ішкі өз мүмкіндіктері арқылы пайда болған, тілдік ауысу арқылы жаңа ұғымдарға қатысты қолданыла бастаған сөздерден айырмашылығы олар ұзақ уақыт бейімделу үдерісінде болады, сол тілдің фонетикалық, орфографиялық, грамматикалық және сөзжасам заңдылықтарына сәйкес түрлене алатындай, жаңа сөз жасауға қатыса алатындай деңгейде сіңгенде ол сөздің толық игерілгені туралы айтуға болады. Араб тіліндегі қазіргі заманғы кірме неологизмдер араб жазуы арқылы транслитерация әдісімен беріледі, мұндайда шет тілінен енген сөз құрамындағы дауысты дыбыстар алиф, `ya`у, йа – ي، و، әріптерімен немесе жартылай харекеттермен, өзге тілдердегі «г» дыбысы оған сәйкес әріптің жоқтығына байланысты араб тілінің өзіндік «ж» әрпімен беріледі. Кірме неологизмдердің көбі «аль» артиклімен анық халде қолданылады, мысалы: **al-iliktruniun – электрондық; al-shifra – шифр; al-kud – код; al-flasha – флэш; fahsu al-firusat – вирусқа тексеру; көптік формалары көбінесе ұзақ – атун аффиксімен, kumbiutur – kumbiuturat; firus – firusat; кейбір неологизмдердің көпше түрі араб тілінің төл сөздері сияқты «бұрыс» көптік тәсілмен де жасалады. Мысалы: bank (bunuk) – банк, абнәк; miil – amiial; mitru (amtar) – метр (метрлер). Кірме сөздердің бұрыс көптік формаға түсуі, сөзжасам үдерісіне қатысу мүмкіндігін көрсете отырып, ондай сөздердің игерілу деңгейінің жоғары екендігін көрсетеді. Мұндай, сөзжасам және сөз түрлендіру тәсілдерін қабылдау арқылы тілде белсенді қолданысқа түсе алатын сөздер туралы «игерілген кірме неологизмдер» деуге болады.**

Кейбір кірме сөздерден – иййун қосымшасы арқылы қатыстық сын есімдер және зат есімдер жасалады, мысалы: **iliktruniun; automatikiun; diblumasiyun – дипломатиялық, дипломат; -иййатун қосымшасымен дерексіз (абстракт) есімдер жасалады, мысалы: diblumasiyyah; qunsuliyah; dimuqratiyya; autokratiyya; tiknuqratiyya; bragmatiyya; liberaliyya; stratijiyya.**

Араб тіліндегі ғылыми терминдер жүйесінің арабтануы туралы айтқанда, тағы да жағдайдың

нақты елге байланысты екені көрінеді. «...Уровень арабизации терминологий изучаемых дисциплин в арабских странах дифференцирован» [3].

Экономиканың араб елдерінде бұрыннан қалыптасып, дамыған салалары сауда, қаржы саласына қатысты неологизм сөздерге, терминдерге тілдің жалпы қолданыстағы лексикалық қоры негіз болса, кейінгі жылдары айрықша дамыған мұнай-газ, қайта өңдеу саласына қатысты неологизмдер мен терминдерде ағылшын тілінің рөлі басым [8].

Неологизм сөздерді, терминдерді барлық араб елдеріне қатысты бір жүйеге келтіру, бір іздендіру мәселесі толық шешімін таппай отырғанын көреміз. «Бір ұғым – бір атау» ғылыми термин жасаудың, сол арқылы тілді ғылым тіліне айналдырудың негізгі шарттарының бірі болса, бұл мәселе де қазіргі араб тілінде маңызды сұрақтар қатарында. «Одной из серьезных причин вариативности является также ситуация *диглоссии*, осложненная арабо-английским и арабо-французским *билингвизмом*» [8]. Тілде басқа

тілдерден жаңа сөздердің, терминдердің көптеп еніп, қолданысқа түсуінің негізгі себептерінің бірі бір орталықтан басқарылып, жүйеленіп отырған терминдік саясаттың, стандарттаудың әлсіздігі [8].

Араб филолог-ғалымдар терминдер жүйесін жасап, қалыптастыруда тілдің өз мүмкіндіктерін пайдалануға, тілде бар сөздерді кең түрде қолдану қажеттігіне назар аударып отыр, «...в первую очередь, речь идет об использовании в специальных терминологических значениях исконной арабской лексики, когда-то существовавшей или ныне существующей...» [3]. Тіл тазалығын сақтауды жақтайтын ғалымдардың ой-пікірі осындай болғанымен, қазіргідей жаһандану жағдайында кез-келген тіл кірме сөздерге тосқауыл қоя алмайтыны да белгілі. Тілдің дамуы адамзат дамуымен байланысты үздіксіз жүретін процесс екенін ескерсек, онда жаңа ұғымдардың, олардың атауларының – неологизмдердің пайда болуы, тілдер арасындағы өзара сөз алмасу тіл дамуындағы табиғи құбылыс болып қала береді.

Әдебиеттер

- 1 Баранов Х.К. Арабско-русский словарь. – М.: Русский язык, 1977.
- 2 Белкин В.М. Арабская лексикология. – М.: МГУ, 1975.
- 3 Гринев С.В. Введение в терминоведение. – М.: Московский лицей, 1993.
- 4 Ковалев А.А., Шарбатов Г.Ш. Учебник арабского языка. М.: Восточная литература, РАН, 1998.
- 5 Көптілеуова Д. Дипломатиялық сөздік. – Алматы: Қазақ университеті, 2002.
- 6 Лингвистический энциклопедический словарь. М.: Советская энциклопедия, 1990.
- 7 Мустафаева А.А. Современная арабская терминология: формирование и проблемы перевода (на материале терминологии информатики): Диссертация на соискание ученой степени доктора философии (Ph.D.) по специальности 6D020900 – Востоковедение. КазНУ им. аль-Фараби.
- 8 Синькова О.М. Способы словообразования компьютерной терминологии в арабском литературном языке: на материале современной прессы: Автореферат дис. ... канд.филол.наук: 10.02.22. – М., 2007 (www.dissercat.com/content/sposoby...).
- 9 Скворцова И.В. Особенности экономической терминологии современного арабского литературного языка: на материале арабской прессы начала XXI века. Автореферат дис. ... канд.филол.наук: 10.02.22 – М., 2008 (www.dissercat.com/content/osobennosti...).

References

- 1 Baranov H.K. Arabsko-russkij slovar'. – M.: Russkij jazyk, 1977.
- 2 Belkin V.M. Arabskaja leksikologija. – M.: MGU, 1975.
- 3 Grinev S.V. Vvedenie v terminovedenie. – M.: Moskovskij licej, 1993.
- 4 Kovalev A.A., Sharbatov G.Sh. Uchebnik arabskogo jazyka. M.: Vostochnaja literatura, RAN, 1998.
- 5 Koptileuova D. Diplomatijalyk sözdik. – Almaty: Kazak universiteti, 2002.
- 6 Lingvisticheskij jenciklopedicheskij slovar'. M.: Sovetskaja jenciklopedija, 1990.
- 7 Mustafaeva A.A. Sovremennaja arabskaja terminologija: formirovanie i problemy perevoda (na materiale terminologii informatiki): Dissertacija na soiskanie uchenoj stepeni doktora filosofii (Ph.D.) po special'nosti 6D020900 – Vostokovedenie. KazNU im. al'-Farabi.
- 8 Sin'kova O.M. Sposoby slovoobrazovanija komp'juternoj terminologii v arabskom literaturnom jazyke: na materiale sovremennoj pressy: Avtoreferat dis. ... kand.filol.nauk: 10.02.22. – M., 2007 (www.dissercat.com/content/sposoby...).
- 9 Skvorcova I.V. Osobennosti jekonomichesknoj terminologii sovremennogo arabskogo literaturnogo jazyka: na materiale arabskoj pressy nachala XXI veka. Avtoreferat dis. ... kand.filol.nauk: 10.02.22 – M., 2008 (www.dissercat.com/content/osobennosti...).